

færdigheds-handling, lade en sliq privat Kontrakt-mæssig afsluttet Forening mellem en Godseier og hans Fæstere bestaa. Jeg holder mig navnlig overbevist om, at dersom man havde kjendt dette Forhold, da der i sidste Samling var Spørgsmaal om at vedtage Loven om Raadigheden over Fæstebøndergodset, vilde alle tre Dele af Lovgivningsmagten have været enige om at tilføie en lille Bemærkning om en Undtagelse som den her foreslaæde, men da man ikke kjendte dette Forhold, og da der som Følge deraf ikke blev taget Hensyn dertil ved Lovens Vedtagelse, mener jeg, at dette er saa billigt i det Hele taget, at det ikke vil møde nogen Modstand fra nogen Side, men at det vil kunne følge efter og give disse Mand, hvad jeg antager, de have et stærkt Billighedskrav paa at opnaa.

Schjorning: Hvorvidt saadanne Forhold, som have givet Anledning til at bringe nærværende Lovforslag frem, finde Sted paa andre Godser end Borreby Gods, skal jeg ikke kunne sige; men at et saadant Forhold findes paa det nævnte Gods, saaledes som den ærede Forslagsstiller ved Forslagets Indbringelse nærmere udviklede, kan jeg stadfæste Rigtigheden af. Forsaavidt det imidlertid særlig er Forhold paa dette Gods, som den ærede Forslagsstiller har haadt for Øie, er det rigtignok uheldigt, at efter Forslagets Affattelse ville disse Tilfælde slet ikke gaa ind under Loven. Der kræves her, at der skal være skriftlige Kontrakter, men saadanne findes ikke paa Borreby Gods. De Dokumenter, der er Tale om, ere overskrevne: „Konditioner, hvorpaa N. N. Godseier tilsiger N. N. Fæster Forpagtning paa 50 Aar af det og det Fæstested.“ Der er altsaa ikke Tale om Kontrakter i egentlig Forstand, men det er enstidige Tilbud, og Dokumenterne ere derfor ogsaa kun underskrevne af Godseieren alene. Forsaavidt det ærede Medlem fremdeles kræver, at Kontrakten skal være bekræftet under retslige Former, tager jeg vist ikke feil ved at antage, at han ved disse Udtryk sigter til Thinglæsning, men Thinglæsning er ikke nogen Bekræftelse af Dokumentets Indhold; den sker for tredje Mand's Skyld, for at bringe Dokumentet til almindelig Kundskab. De nævnte Udtryk kunne da efter deres bogstavelige Indhold ikke godt forstaas anderledes end som sigtende til, at Dokumentet skal være notariælt attesteret. Hvis der imidlertid skal kræves saadanne Attester af Notarius publicus ved Dokumentets Oprettelse, saa er det ikke iagttaget ved de Tilfælde, som der nærmest er Spørgsmaal om, ja ved dem er der ikke engang nogen Attest af Bitterlighedsvidner, og det er ogsaa ganske klart, at saadanne strenge Former kan der ikke være Tale om at kræve iagttagne, naar man vil give Dokumenter af den Bessæffenhed en saadan Ret, som der her er Spørgsmaal om; det maa være tilstrækkeligt, at Tilslagnets Ægthed er hævet over al Tvivl, og at der

navnlig ikke er Spørgsmaal om Antidatering, og hvad de Dokumenter angaar, som ere oprettede paa Borreby Gods for adskillige Aar siden, er der ikke mindste Grund til at tvivle om deres eller deres Dateringers Ægthed. Dette lægger jeg imidlertid selvfølgelig ikke videre Vægt paa; thi det er smaa Deil ved Affattelsen, som med største Lethed kunne ordnes ved Sagens senere Behandling; derimod har jeg een Betænkelighed ved Lovforslaget, som er af noget større Betydning, idet jeg ikke kan se rettere, end at Forslaget gaar ud paa en virkelig Retstrænkelse. Ved Loven af 9de Marts 1872 § 6 er der tilveiebragt en saadan Retstilstand, hvorved den paagjældende Godseiers Forpligtelse er bortfalden, og hvorved han altsaa har vundet en bestemt Ret, men naar vi nu gaa ind paa at give en Lov, hvorefter denne Forpligtelse skal træde i Kraft igen, saa er der ikke Tale om at fratage ham en Adgang til at erhverve en vis Ret, men om at fratage ham en alt erhvervet Ret, et alt tilstedeværende Gode, og det kan jeg ikke betragte som Andet end som en Retstrænkelse. Min Betragtning i saa Henseende er omtrent den samme, som jeg i forrige Samling havde Leilighed til at udvilde, da der var Spørgsmaal om ved Lov at fratage Theaterpersonalet den Ret til Sædillæg, som det ved nogle tidligere Love havde faaet, i det Mindste efter den Maade, hvorpaa disse Love ved Højesteretsdom vare fortolkede. Jeg tager vist ikke feil, ved at antage, at den ærede Forslagsstiller hertil vil spare mig, at naar man ved Loven af 9de Marts har krænket Fæsternes Ret, hvilket man ganske vist er kommen til at gjøre, kan man ligesaa vel uden at begaa stor Uret krænke Godseierens Ret og derved bringe Forholdet tilbage til det Gamle. Overfor en saadan eventuel Bemærkning skal jeg imidlertid gjøre to Betragtninger gjældende, nemlig for det Første den, at har man end ved den omtalte Lov borttaget en Ret, som disse Fæstere havde, saa har man dog gjort det uden at vide, at man gjorde det; nu er der derimod Tale om med fuld Bevidsthed derom at borttage eller ophæve en Ret, og det er noget ganske Andet. Men dertil kommer den anden Betragtning, som jeg lægger endnu større Vægt paa, og det er den, at naar man ved den omhandlede Lov kom til at omstøde et Tilslag, som var givet visse Fæstere, saa gjorde man det dog ikke paa anden Maade end, at disse Mand, saa længe de langvarige Forhandlinger stode paa og lige, indtil Loven traadte i Kraft, kunde bevirke ved en frivillig Sandling af dem selv, at der ikke skete nogen Retstrænkelse, nemlig ved at forlange Tilslagnet opfyldt og Kontrakten fuldbyrdet. Hvorfor gjorde de ikke det? Her derimod er der ikke noget Tilsvarende for Godseierens Vedkommende, og det er især deri, at jeg ser en meget væsentlig Forskjel. Det er jo meget uheldigt, at man ved den citerede Lov er kommen til at gribe ind i saadanne Forhold paa den Maade, som er sket, og det ærede